

Tuhkarokon tunnistaminen, hoidon toteutus, sekä altistuneiden kartoitus

Ohje pohjautuu THL:n Toimenpideohjeeseen torjuntatoimista tuhkarokkotapauksen yhteydessä (www.thl.fi hakusana tuhkarokko)

Tuhkarokosta

Tuhkarokkoa sairastava potilas on tartuttava 4 vuorokautta ennen ihottumaa (eli jo 1 vuorokausi ennen ensioireita) ja 4 vuorokautta ihottuman puhkeamisen jälkeen. Itämisaika tartunnasta ensioireiden alkuun on yleensä 9–11 vuorokautta, mutta voi vaihdella 7–21 vuorokauden välillä.

Tuhkarokko on erittäin tarttuva tauti, joka leviää ilma-, pisara- ja kosketustartuntana (pintojen kautta; säilyy 2 tuntia).

Henkilö on altistunut tuhkarokolle, jos hän on ollut tartuttavuusaikana samassa tilassa samanaikaisesti tai 2 tunnin kuluessa siitä, kun tuhkarokkopotilas on poistunut tilasta.

Tuhkarokkoa on syytä epäillä henkilöllä,

- jolla on kuume ja ihottuma sekä vähintään yksi seuraavista oireista: yskä, nuha tai konjunktiviitti

JA

- joka on äskettäin oleskellut maassa tai alueella, jossa esiintyy tuhkarokkoa

JA/TAI

- Joka on ollut kontaktissa henkilöön, jolla on epäilty tai varmistettu tuhkarokko

Henkilön rokotushistoria tulee ottaa huomioon arvioitaessa epäilyä. Rokotettu henkilökin voi poikkeuksellisesti sairastua tuhkarokkoon etenkin tilanteissa, joissa altistus on merkittävä ja pitkäkestoinen. Tuolloin taudinkuva on yleensä selvästi lievempi ja tauti vaikeammin tunnistettava kuin rokottamattomilla.

Linkki Euroopan tuhkarokkotilanteeseen: [ECDC](http://ecdc.europa.eu)

Erotusdiagnostiikka:

- Moniin virusinfektioihin (mononukleosi, vauvarokko sekä adeno-, parvo- ja enterovirukset) voi liittyä ihottumamuutoksia.
- Erotusdiagnostisesti on hyvä muistaa, että infektioaudit laukaisevat herkästi urtikarian.
- Meningokokkitautiin liittyy pieniä verenpurkauksia, petekioita, erotuksena virusihottumista.
- Lapsilla esiintyvän Kawasakin taudin oirekuvassa on monimuotoinen ihottuma ja silmien sidekalvon punoitus.
- Myös lääkeaineallergiat, muut allergiset ihoreaktiot ja ihottumat trooppisen taudin oireina on pidettävä mielessä.

Epäily tuhkarokosta herää puhelinkontaktissa terveydenhuoltoon

Jos potilas tai lapsen huoltaja soittaa ja herää epäily tuhkarokosta, on keskeistä arvioida vaatiiko potilas sairautensa vuoksi sairaalahoitoa. Mikäli sairaalanhoidon tarvetta ei ole, tulee diagnostiikka, hoitoarvio ja potilaan ohjeistus tehdä lähimässä terveydenhuollon toimipisteessä. Lapin keskussairaalassa tuhkarokkoepäily ohjataan potilashotellin ovesta kokoushuoneeseen 1-3 diagnostiikkaa varten. Edeltävästi on tarkistettava, että huone on vapaana. Tarpeen mukaan huone voidaan tyhjentää. Ennen sairaalaan sisääntuloa, potilaalle on asetettava kirurginen suunenäsuojus.

Mikäli tuhkarokkoepäily tarvitsee sairaalahoitoa, hänet ohjataan erillistä reittiä omaan erilliseen mielellään sulkutilalla varustettuun potilashuoneeseen, jossa diagnostiikka ja hoitoarvio tehdään. Henkilökunta toimii ilmavarotoimien mukaisesti ([Ilmavarotoimet](#)). Potilaalle asetetaan kuljetuksen ajaksi kirurginen suunenäsuojus. Aikuinen tuhkarokkoepäily ohjataan suoraan 0-kerroksen tupakkatilaa vastapäisistä (sisäpihan lastauslaiturin) ulko-ovista hissillä suoraan keuhko-osaston (3 krs) ilmaeristys huoneeseen arvioinnin tekemiseksi. Lapsipotilas ohjataan suoraan ulkokautta osaston 9 huoneeseen 18.

Niiden hoitohenkilökuntaan kuuluvien, joiden immunitetista ei ole varmuutta, ei tulisi mennä tartuttavan tuhkarokkopotilaan huoneeseen lainkaan. Kansainvälisten selvitysten mukaan myös rokotettu voi kuitenkin saada tuhkarokon etenkin tilanteissa, joissa altistus on merkittävä ja pitkäkestoinen esim. sairaalassa potilasta tutkittaessa ja hoidettaessa.

Lieväoireiset tuhkarokkopotilaat hoidetaan kotona. Tuhkarokkoepäily asetetaan karanteeniin kotiinsa siksi aikaa kunnes diagnoosi varmistetaan ja tuhkarokon ollessa kyseessä sen aikaa, kun tauti on tartuttava.

Tartuttavuusaikana tuhkarokkoa sairastava ei saa mennä töihin, kouluun tai päiväkotiin ja heidän on vältettävä kaikkia julkisia paikkoja. Vierailuja potilaan luo on syytä välttää koko tartuttavuusjakson ajan.

Tuhkarokkoa sairastava potilas on tartuttava 4 vuorokautta ennen ihottumaa (eli jo 1 vuorokausi ennen ensioireita) ja 4 vuorokautta ihottuman puhkeamisen jälkeen.

Epäily tuhkarokosta herää vastaanotolla

Tuhkarokkoepäilyn herättyä on potilas sijoitettava välittömästi erilleen muista vastaanotolla olevista potilaista omaan erilliseen sulkutilalliseen huoneeseen. Potilaalle laitetaan kirurginen suunenäsuojus kuljetuksen ajaksi.

Lapin keskussairaalassa aikuinen tuhkarokkoepäily ohjataan suoraan 0-kerroksen tupakkatilaa vastapäisistä ulko-ovista hissillä suoraan keuhko-osaston (3 krs) ilmaeristys huoneeseen arvioinnin tekemiseksi. Lapsipotilas ohjataan suoraan ulkokautta osaston 9 huoneeseen 18.

Tilat joissa tuhkarokkoepäily on ollut, suljetaan mahdollisuuksien mukaan 2 tunnin ajaksi. 2 tunnin varoajan jälkeen tiloihin tehdään ilmaeristys siivous.

Ota aina yhteyttä tuhkarokkoepäilyssä

Virka-aikana infektioiden torjuntayksikön infektiolääkärin konsultaationumeroon, tai hygieniahoitajaan.

Päivystysaikana medisiiniseen etupäivystäjään, joka tarvittaessa on yhteydessä HUS:n päivystävään infektiolääkäriin.

Diagnoosi:

Ennen näytteiden ottoa on ehdottomasti oltava yhteydessä laboratorioon p. 016-554 5920.

Ensimmäiset näytteet otetaan mahdollisimman pian oireiden alkamisen jälkeen. Diagnoosia ei tehdä pelkän kliinisen kuvan perusteella. Diagnoosi perustuu viruksen osoittamiseen PCR-tekniikalla nielunäytteestä sekä seerumista tehtäviin vasta-ainemäärittelyihin.

Näytteet otetaan:

- Kotona tai terveydenhuollon toimipisteessä, johon potilas on ensisijaisesti hakeutunut hoitoon.
- Jos potilas kotiutetaan ensiavusta, otetaan potilaalta näytteet ennen kotiuttamista.

Otettavat näytteet:

8410 –MorbTut

Johon sisältyy:

- **I-seerumi** (laboratorion henkilökunta ottaa sairaalassa)
 - Vähintään 2 ml (otetaan 5 ml:n seerumi-geeliputkeen)
 - Pienistä lapsista vähintään 0.5 ml
 - Seerumigeeliputkeen otettu laskimoverinäyte tulee toimittaa laboratorioon sentrifugoitavaksi vuorokauden sisällä näytteenotosta
- **Nielunäyte** (hoitoyksikön hoitaja ottaa)
 - 2 tikkua samaan tehdaspuhtaaseen kuivaan kertakäyttöputkeen
 - puuvillapäinen vanutikulla tai muu nielunäytteenottoon soveltuva tikku
 - EI bakteerien geelikuljetusputkeen

Lähetteet:

- Täytä THL:n paperinen lähete
 - www.thl.fi hakusana: mpr-lähete tai suora linkki: Näytelähete: [MPR-lähete](#) (pdf 402 kt)
 - HUOM! Läheteessä tulee olla puhelinnumero, johon tulokset voi ilmoittaa myös virka-ajan ulkopuolella!
 - Arkisin näytteet lähetetään THL:een. Perjantaina näytteet voi lähettää HUSlabiin lauantaijakeluna, Huslab toimittaa näytteet THL:een seuraavana arkipäivänä. THL vastaa laboratoriotutkimukset arkisin 1 vrk:ssa sen jälkeen kun näyte on heille saapunut.
 - Näytteiden lähettämisestä on sovittava paikallisen laboratorion kanssa ja THL:n MPR-laboratorion kanssa p. 0295246116

Huom! Jos kyseessä on pieni lapsi, otetaan ensisijaisesti seeruminäyte ja jos mahdollista myös nielunäyte.

Altistuneiden kartoitus

Altistuneiden kartoitus käynnistetään välittömästi tuhkarokkoepäilyn herätessä. Altistuneista kerätään nimet ja yhteystiedot, apuna ”tuhkarokko - lista altistuneista”.

Virka-aikana altistuneiden kartoituksen toteuttaa infektio – sairaalahygieniayksikkö ja päivystysaikana päivystyksen erillinen resurssi. Virka-aikana otetaan heti yhteys infektio – sairaalahygieniayksikköön, joka jatkaa selvittämistä.

Altistuneen määritelmä

Altistunut henkilö = tartuttavuusaikana samassa tilassa samanaikaisesti tai 2 tunnin kuluessa siitä, kun tuhkarokkopotilas on poistunut tilasta (ilmatartunnan mahdollisuus), eikä hänellä ole kahden MPR-rokotuksen eikä sairastetun tuhkarokon antamaa suojaa.

Erityisen tärkeää on selvittää onko altistuneiden joukossa rokottamattomia pikkulapsia, raskaana olevia ja immuunipuutteisia.

Ennen vuotta 1965 syntyneistä valtaosa on sairastanut tuhkarokon, joten heidän jäljittämisenä on harvoin tarpeen.

Altistuneiden jäljitys

Aloitetaan diagnoosin varmistuttua

- potilaan kanssa tartuttavuusaikana tekemisissä olleet henkilöt jäljitetään, jotta heidän joukossaan tunnistetaan mahdollisesti tuhkarokolle alttiit henkilöt, jotka tulee suojata altistuksen jälkeen tartuntaketjun katkaisemiseksi.
- Tartunnan jäljityksestä vastaa pääsääntöisesti terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavat henkilöt.

Altistuneiden suojaus

Altistuneet suojataan joko MPR-rokotteella tai immunoglobuliinilla.

- MPR-rokote annetaan 72 tunnin kuluessa altistuksesta
- immunoglobuliini annetaan 7 vuorokauden kuluessa altistuksesta niille, joille MPR-rokote on vasta-aiheinen

Katso THL:n ohje kohta: Tuhkarokolle altistuneiden jäljitys, suojaus ja seuranta

Altistuneiden suojaus tapahtuu yleensä perusterveydenhuollossa. Mikäli altistuneelle ei ennätetä antaa MPR-rokotusta / gammaglobuliinia seuraavana arkipäivänä omassa terveyskeskuksessa ohjeessa mainittujen antoaikojen puitteissa, ohjataan altistunut LKS:n yhteispäivystykseen. Keskussairaalassa päivystysvarastossa on MPR-rokotetta sekä immunoglobuliinia (Gammanorm, GammaQuoin)

Niissä terveyskeskuksissa, joissa toimii viikonloppupäivystys, voidaan altistuneille antaa suojaus omassa terveyskeskuksessa edellyttäen, että MPR-rokotetta ja immunoglobuliinia on saatavilla.

Ilmoitus altistuneen suojauksesta saattaa tulla myös muualta kuin oman sairaanhoitopiirin alueelta, koska henkilö on saattanut altistua tuhkarokolle muualla, josta hänelle ilmoitetaan suojauksen tarpeesta.

Huomioitavaa:

- **Paikallinen/terveyskeskuskohtainen ennakosuunnitelma**

- Minne tuhkarokkoepäilypotilas ohjataan?
 - Muiden henkilöiden altistamista vältettävä
- Päivystyshenkilökunnan/muiden vastaanottojen tiedettävä paikallinen järjestely → vaatii tiedottamista, kouluttamista

- **Altistuneiden jäljitys/suojaus diagnoosin varmistuttua**

- Altistuminen on voinut tapahtua myös muualla, jolloin altistunut saa ilmoituksen hakeutua rokotukselle/immunoglobuliini-injektiolle

- **Missä yksikössä MPR-rokotteet kunnassa annetaan?**

- Altistuneita ei pidä rokottaa neuvolassa, vaikka altistuneet eivät tarvitsekaan oireettomina eristystoimenpiteitä.

- **Minne altistunut ottaa yhteyttä arkena / päivystysaikana, jos oireita ilmenee?**

- Arkena oman kunnan terveyskeskukseen ja päivystysaikana kunnan terveyskeskuspäivystykseen tai LKS:n päivystykseen

Lisätietoa: www.thl.fi hakusana tuhkarokko

Markku Broas
Infektiolääkäri

Matias Ahlsved
hygieniahoitaja